Finansutskottets betänkande

1978/79: 29

med anledning av propositionen 1978/79: 128 om en allmän folk- och bostadsräkning år 1980, m. m., jämte motion

I propositionen 1978/79: 128 har regeringen (ekonomidepartementet) efter föredragning av statsrådet Ingemar Mundebo föreslagit riksdagen att

dels antaga i propositionen framlagda förslag till lag om allmän folk- och bostadsräkning år 1980,

dels på driftbudgeten under sjunde huvudtiteln för budgetåret 1979/80 anvisa

1. till Folk- och bostadsräkning 1980 ett förslagsanslag av 11 300 000 kr.,

2. till Folk- och bostadsräkning 1980: Uppdragsverksamhet ett förslagsanslag av 1 000 kr.

Det i propositionen framlagda lagförslaget har följande lydelse:

Förslag till

Lag om allmän folk- och bostadsräkning år 1980

Härigenom föreskrivs följande.

1 § För framställning av statistik för samhällsplanering, forskning och allmän information samt för kontroll av folkbokföringen äger allmän folk- och bostadsräkning rum år 1980. Räkningen genomförs av statistiska centralbyrån med hjälp av automatisk databehandling.

Till folk- och bostadsräkningen lämnas personuppgift och bostadsuppgift enligt denna lag. Uppgifterna skall lämnas vid den tidpunkt och avse förhållanden under den tidrymd som fastställs av statistiska centralbyrån, därvid i fråga om bostadsuppgift samråd skall äga rum med riksskatteverket.

2 § Personuppgift skall lämnas av den som är född år 1964 eller tidigare och som är bosatt här i landet under den tid undersökningen avser.

Bostadsuppgift skall lämnas av den som vid tiden för undersökningen äger här i landet belägen fastighet med byggnad i vilken finns bostadslägenhet. Har flera byggnader som är belägna på en fastighet samma ägare som fastigheten, lämnas bostadsuppgift gemensamt för byggnaderna.

Vad som anges i andra stycket om ägare av byggnad gäller även den som arrenderar fastighet på vilken det finns byggnad med bostadslägenhet och den som innehar sådan fastighet med tomträtt.

3 § Personuppgift lämnas på personblankett, som jämte anvisningar, fastställs av statistiska centralbyrån efter samråd med datainspektionen. Staten tillhandahåller blanketterna samt portofria svarskuvert.

Sammanboende makar får lämna personuppgifter gemensamt på en personblankett.

Uppgifterna skrivs under av den som lämnar uppgiften. Denne svarar för uppgifternas riktighet.

4 § Personuppgift skall innehålla följande uppgifter, nämligen
namn och personnummer,
församling och fastighetsbeteckning,
utdelnings- och ortsadress,
förvärvsarbete eller annan sysselsättning,
namn på arbetsgivarens företag och huvudsaklig verksamhet vid arbetsplatsen,
arbetsplatsens adress och kommuntillhörighet,
innehavare av bostaden,
hushållets storlek och sammansättning.

5 § Bostadsuppgift inhämtas från den allmänna fastighetstaxeringen 1981. För fastighet med en bostad lämnas uppgift på fastighetstaxeringsblankett och för fastighet med flera bostäder på särskild lägenhetsförteckning. Uppgifterna avser

A. för fastighet med byggnad som innehåller bostadslägenhet, uppgift om
län, kommun och församling där fastigheten är belägen,
fastighetens beteckning,
ägarens namn och postadress samt
ägarekategori

B. för byggnad med bostadslägenhet, utöver uppgifterna under A., uppgift om
byggnadsnummer,
fastighetstyp,
hustyp,
huruvida mer än hälften av byggnadens våningsyta upptas av annat än bostad,
byggnadsår och ombyggnadsår samt
förekomst av vatten, avlopp och centralvärme

C. för varje bostadslägenhet, uppgift om
upplåtelseform,
antal bostadsrum,
antal rum som används endast till annat än bostad,
förekomsten av kök eller kokvrå, bad- eller duschrum och vattenklosett,
lägenhetsinnehavarens namn samt
lägenhetsnummer

D. för ej upplåten bostadslägenhet, uppgift om orsaken härtill.

6 § För folk- och bostadsräkningen får, förutom de uppgifter som avses i 4 och 5 §§, inhämtas uppgifter om
fastighets tätortstillhörighet från länsstyrelsernas register över fastighetstaxering,
koordinater för fastigheter från centralnämnden för fastighetsdata,
personnummer, civilstånd, kyrkobokföringsort, kyrkobokföringsfastighet, utdelnings- och ortsadress, samhörighetsbeteckning, medborgarskap

och födelseland från statistiska centralbyråns register över totalbefolkningen,
företags namn och form, antal arbetsställen och arbetsställenas namn, storlek, sektortillhörighet, belägenhet och näringsgrenskod från statistiska centralbyråns centrala företagsregister.

7 § Statistiska centralbyrån får med hjälp av automatisk databehandling använda ytterligare uppgifter tillsammans med uppgifterna för folk- och bostadsräkningen för sådana statistiska ändamål som anges i 1 § endast enligt beslut eller tillstånd som avses i datalagen (1973: 289).

8 § Det åligger kommun att lämna information om folk- och bostadsräkningen. Kommunen skall också biträda vid distributionen av blanketterna för personuppgift och bostadsuppgift samt vid upprättandet och insamlingen av dessa uppgifter.

Kommunen svarar för att de insamlade uppgifterna granskas och i berett skick överlämnas för fortsatt bearbetning till statistiska centralbyrån.

Kommunen skall uppdra åt särskilt granskningsorgan att handha de göromål som avses i denna paragraf. Kommun kan tillsammans med en eller flera andra kommuner efter samråd med statistiska centralbyrån inrätta ett gemensamt granskningsorgan.

9 § Kommunen skall utse en granskningsledare och en ställföreträdare för denne. Vidare skall kommunen sörja för att granskningspersonalen utbildas för sina arbetsuppgifter.

10 § Granskningsledaren eller den som utses av denne får av uppgiftsskyldig inhämta upplysningar rörande förhållanden som omfattas av uppgiftsskyldigheten.

11 § Har personuppgift eller bostadsuppgift ej lämnats inom föreskriven tid eller lämnas ej upplysningar som har begärts enligt 10 § får granskningsledaren eller statistiska centralbyrån anmana den uppgiftsskyldige att fullgöra sin skyldighet.

Innan anmaning utfärdas, bör den uppgiftsskyldige, om detta kan ske utan olägenhet, på lämpligt sätt erinras om skyldigheten att lämna föreskrivna uppgifter och upplysningar.

Om anmaningen ej efterkoms, kan länsstyrelsen på granskningsledarens eller statistiska centralbyråns begäran vid vite förelägga den uppgiftsskyldige att fullgöra sin skyldighet. Vite får ej bestämmas under etthundra kronor eller över ettusen kronor. Fråga om utdömande av vite avgörs av länsrätten.

Beslut om vitesföreläggande och beslut om utdömande av vite överklagas genom besvär hos kammarrätten.

12 § Statistiska centralbyrån och kommunens granskningsorgan skall tillse att den uppgiftsskyldige ej betungas onödigt.

13 § Folkbokföringsmyndighet har rätt att i enlighet med anvisningar från statistiska centralbyrån ta del av personuppgift och lägenhetsförteckning för kontroll av folkbokföringen. Sådan kontroll får göras med hjälp av automatisk databehandling endast enligt beslut eller tillstånd enligt datalagen (1973: 289).

14 § Den som tagit befattning med uppgifter som avses i denna lag får ej obehörigen yppa dess innehåll.

15 § Anvisningar om förfarandet vid folk- och bostadsräkningen lämnas av riksskatteverket och statistiska centralbyrån i vad anvisningarna rör länsstyrelserna, de lokala skattemyndigheterna och pastorsämbetena samt i övrigt av statistiska centralbyrån.

Denna lag träder i kraft två veckor efter den dag, då lagen enligt uppgift på den utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

I motionen 1978/79: 2363 av Kjell-Olof Feldt m. fl. (s) hemställs att riksdagen

1. beslutar att uppgift om yrke skall ingå i 1980 års folk- och bostadsräkning,
2. ger regeringen till känna vad som i övrigt anförts i motionen.

Propositionen

I propositionen föreslås att en ny allmän folk- och bostadsräkning (FoB) genomförs under år 1980. Undersökningen är begränsad i förhållande till 1975 års FoB. En nyhet är att bostadsdata föreslås inhämtade i samband med att uppgifter under hösten 1980 tas in till 1981 års allmänna fastighetstaxering. Uppgifter om hushållens storlek och sammansättning tas in via en blankett till allmänheten. På blanketten lämnas också uppgifter om sysselsättning och arbetsplats. Arbetet med 1980 års FoB leds av statistiska centralbyrån (SCB), som för ändamålet föreslås få ett anslag av 11,3 milj. kr. till förfogande under nästa budgetår. Statens sammanlagda kostnader för undersökningen beräknas preliminärt uppgå till ca 57 milj. kr.

I propositionen framhålls att SCB avses få vissa utredningsuppdrag som syftar till att i framtiden genomföra folk- och bostadsräkningar utan insamling av uppgifter via blankett till allmänheten.

Motionen

I motionen 2363 av Kjell-Olof Feldt m. fl. föreslås att uppgift om yrke skall ingå i FoB 80. Motionärerna anför att en mycket stark remissopinion har påvisat det breda användningsområdet för yrkesuppgifter. Särskilt stor vikt anser man uppgifterna ha inom det arbetsmedicinska området.

Eftersom yrkesbetingad och annan miljöbetingad cancer uppträder först lång tid efter exponeringen för det cancerframkallande ämnet, är det enligt motionärerna särskilt angeläget att ha tillgång till miljöuppgifter som belyser den ursprungliga exponeringen. Om yrkesuppgifter inte tas med i FoB 80 skulle detta kunna innebära begränsningar i möjligheterna att genomföra undersökningar om bl. a. miljöbelastningens inverkan på hälsan. Man framhåller att en reducering av kostnaderna för yrkesskador med några procent genom ökad kunskap om arbetsmiljörisker kan innebära avse-

värda samhällsekonomiska vinster, förutom de rent mänskliga aspekterna.

Om yrkesuppgifter tas med i FoB 80 med samma detaljeringsgrad som i FoB 75 skulle detta kosta 7 milj. kr. i 1977 års prisläge, varav drygt 4 milj. kr. faller på kommunerna. Man anser det dock böra övervägas om inte en något mindre detaljerad uppläggning är tillräcklig. För budgetåret 1979/80 räknar motionärerna inte med någon fördyring utöver regeringens förslag.

Utskottet

Vid den senaste folk- och bostadsräkningen som genomfördes 1975 (FoB 75) användes delvis ny insamlings- och bearbetningsteknik, varigenom allmänhetens uppgiftslämnande kunde begränsas i förhållande till 1970 års FoB. Sedan dess har en utredning undersökt möjligheterna att helt övergå till undersökningsmetoder som ej kräver allmänhetens medverkan. Det har därvid befunnits möjligt att ytterligare minska allmänhetens uppgiftslämnande, men vissa uppgifter, främst rörande hushållens storlek och sammansättning, har inte visat sig möjliga att erhålla från andra källor. Då dessa uppgifter är av central betydelse för bl. a. kommunernas bostadsplanering har föredraganden ansett det nödvändigt att även år 1980, trots de olägenheter och kostnader det innebär, inhämta uppgifter genom blankett till hushållen. SCB avses få i uppdrag att utreda förutsättningarna att i framtiden ta fram även hushållsuppgifterna via registerbearbetningar.

Behovet av detaljerad statistik för exempelvis befolkningsprognoser och bostadsbyggnadsprogram är enligt utskottets mening av sådan art att en totalundersökning 1980 är motiverad. Då något annat sätt att samla in vissa av de erforderliga uppgifterna än genom att uppgifter inhämtas via blankett till allmänheten ännu inte finns anser även utskottet att en folk- och bostadsräkning bör genomföras 1980. Utskottet har därvid tagit hänsyn till att bostadsuppgifter kan insamlas i samband med deklarationen till den allmänna fastighetstaxeringen 1980, varigenom kraven på hushållens uppgiftslämnande nedbringas avsevärt. I likhet med föredraganden finner utskottet det lämpligt att samtidigt inhämta vissa uppgifter om sysselsättningen på blanketten.

I motionen 2363 (s) hemställs att uppgift om yrke skall ingå i 1980 års folk- och bostadräkning.

Föredraganden framhåller att uppgifter om yrke är nödvändiga i flera sammanhang, bl. a. vid undersökningar av skaderisker på arbetsplatser och andra miljöstudier. Behovet av en totalundersökning är dock enligt föredraganden inte övertygande påvisat. Vidare är statistik över yrke som framställts med utgångspunkt i uppgifter i tidigare folk- och bostadsräkningar behäftad med relativt stora fel. SCB föreslås i propositionen få i uppdrag att utreda möjligheterna att på andra sätt än genom folk- och bostadsräkningar ta fram den statistik över yrke som kan behövas. Uppgift om yrke föreslås därför inte ingå i FoB 80.

En bred remissopinion har förordat att uppgift om yrke tas med i FoB 80,

bl. a. skolöverstyrelsen, universitets- och högskoleämbetet, sysselsättningsutredningen, arbetsmarknadsstyrelsen, miljödatanämnden, arbetarskyddsstyrelsen, socialstyrelsen, LO, SACO/SR, TCO samt representanter för forsknings- och planeringsverksamhet. Flera av dessa remissinstanser pekar på yrkesuppgiftens betydelse inom det arbetsmedicinska området.

I remissyttranden påpekas bl. a. att yrkesuppgiften i folk- och bostadsräkningarna är individrelaterad, vilket möjliggör sambearbetning med andra register, såsom cancerregistret, dödsorsaksstatistik, medicinsk vårdstatistik, missbildningsregistret m. m. Särskilt värdefull är härvid möjligheten att vid sambearbetningen kunna använda yrkesuppgifter sedan lång tid tillbaka eftersom det ofta dröjer mycket lång tid mellan kontakten med farliga ämnen och symtom på därav betingad sjukdom. Denna möjlighet användes bl. a. vid upptäckten av den höga förekomsten av viss form av cancer bland arbetare som arbetat med asbest.

Uppgift om yrke samlades in och bearbetades vid folk- och bostadsräkningarna 1960, 1970 och 1975. Vid 1965 års undersökning bearbetades yrkesuppgiften endast avseende ett urval på 3,3 % av befolkningen, varför den inte kunnat utnyttjas i någon större utsträckning. FoB 60 har bl. a. använts för sambearbetning med cancerregistret och statistik över dödsorsaker 1961–1970. FoB 70 och FoB 75 har hittills endast kunnat användas i begränsad omfattning bl. a. för att kartlägga olika riskpopulationers storlek, vilket varit till nytta bl. a. vid arbetarskyddsstyrelsens föreskriftsarbete.

Med hänsyn till den allt större uppmärksamhet som under de senaste åren ägnats de risker som är förknippade med vissa yrken och arbetsmiljöer är det enligt utskottets mening angeläget att möjligheterna att i framtiden upptäcka och förebygga risker i arbetsmiljön inte försämras. Utskottet förordar därför att uppgift om yrke tas med i 1980 års folk- och bostadsräkning.

Antalet uppgifter som i 1980 års folk- och bostadsräkning samlas in från hushållen är starkt begränsat, bl. a. med hänsyn till att man tidigare fått en låg svarsfrekvens. Detta är ett skäl till att utbildningsuppgifter inte ingår i FoB 80. Att uppgift om yrke ingår torde däremot enligt utskottets mening inte ha någon större påverkan på svarsfrekvensen.

Den i motionen angivna kostnaden för yrkesuppgiften i FoB 80, 7 milj. kr. i 1977 års prisläge, hänför sig till den insamlings- och bearbetningsuppläggning som föreslogs av FoB-utredningen. Denna uppläggning innebar bl. a. att vissa uppgifter skulle insamlas från företagen och bearbetas av riksskatteverket. Enligt vad utskottet inhämtat skulle kostnaden för yrkesuppgiften i FoB 80 med den nu aktuella uppläggningen emellertid uppgå till ca 12 milj. kr. i 1979 års prisläge, varav 3 milj. kr. faller på kommunerna. Den övervägande delen av kostnaderna är bearbetningskostnader som för statens del huvudsakligen faller på budgetåret 1981/82. Möjligheterna att minska kostnaden genom en mindre detaljerad bearbetning av yrkesupp-

gifterna är begränsade med hänsyn till syftet. Utskottet förutsätter att bearbetningskostnaderna vid den aktuella tidpunkten kommer att vägas mot andra utgifter för den statliga statistikproduktionen.

I det utredningsuppdrag som enligt föredraganden kommer att lämnas till SCB är utgångspunkten att insamlandet av de uppgifter som hittills ingått i folk- och bostadsräkningarna i framtiden skall kunna insamlas helt utan att hushållen skall behöva lämna uppgifter. FoB 80 innebär ett väsentligt steg i denna riktning. Det är enligt utskottets mening angeläget att arbetet fullföljs så att de nya insamlingsmetoderna kan användas fullt ut redan 1985 och att det då skall vara möjligt att via registerbearbetningar få fram uppgifter även om yrke och utbildning.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen med anledning av propositionen 1978/79: 128 och motionen 1978/79: 2363 antar vid propositionen fogat förslag till lag om allmän folk- och bostadsräkning år 1980 med den ändring att 4 § erhåller följande såsom utskottets förslag betecknade lydelse:

Regeringens förslag	*Utskottets förslag*
4 § Personuppgift skall innehålla följande uppgifter, nämligen	4 § Personuppgift skall innehålla följande uppgifter, nämligen
namn och personnummer,	namn och personnummer,
församling och fastighetsbeteckning,	församling och fastighetsbeteckning,
utdelnings- och ortsadress,	utdelnings- och ortsadress,
förvärvsarbete eller annan sysselsättning,	förvärvsarbete eller annan sysselsättning,
namn på arbetsgivarens företag och huvudsaklig verksamhet vid arbetsplatsen,	*yrke*,
arbetsplatsens adress och kommuntillhörighet,	namn på arbetsgivarens företag och huvudsaklig verksamhet vid arbetsplatsen,
innehavare av bostaden,	arbetsplatsens adress och kommuntillhörighet,
hushållets storlek och sammansättning.	innehavare av bostaden,
	hushållets storlek och sammansättning.

2. att riksdagen med bifall till propositionen på driftbudgeten under sjunde huvudtiteln för budgetåret 1979/80 anvisar
   a. till *Folk- och bostadsräkning 1980* ett förslagsanslag av 11 300 000 kr.,
   b. till *Folk- och bostadsräkning 1980: Uppdragsverksamhet* ett förslagsanslag av 1 000 kr.

Stockholm den 17 april 1979
På finansutskottets vägnar

BJÖRN MOLIN

Närvarande: Björn Molin (fp), Nils Åsling (c), Torsten Gustafsson (c), Paul Jansson (s), Anton Fågelsbo (c), Arne Gadd (s), Knut Wachtmeister (m), Per-Axel Nilsson (s), Rolf Rämgård (c), Anita Gradin (s), Olle Wästberg i Stockholm (fp), Karin Flodström (s), Göthe Knutson (m) och Per Olof Håkansson (s).

Reservation

av Knut Wachtmeister och Göthe Knutson (båda m) som anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 6 börjar med "En bred" och på s. 7 slutar med "statliga statistikproduktionen" bort ha följande lydelse:

Den i motionen angivna kostnaden för yrkesuppgiften i FoB 80, 7 milj. kr. i 1977 års prisläge, hänför sig till den insamlings- och bearbetningsuppläggning som föreslogs av FoB-utredningen. Denna uppläggning innebar bl. a. att vissa uppgifter skulle insamlas från företagen och bearbetas av riksskatteverket. Enligt vad utskottet inhämtat skulle kostnaden för yrkesuppgiften i FoB 80 med den nu aktuella uppläggningen emellertid uppgå till ca 12 milj. kr. i 1979 års prisläge, varav 3 milj. kr. faller på kommunerna. Den övervägande delen av kostnaderna är bearbetningskostnader som för statens del huvudsakligen faller på budgetåret 1981/82. Möjligheterna att minska kostnaden genom en mindre detaljerad bearbetning av yrkesuppgifterna är begränsade med hänsyn till syftet.

FoB-utredningen har på basis av genomförda användaranalyser dragit slutsatsen att de yrkesuppgifter som samlats in i samband med tidigare folk- och bostadsräkningar inte utnyttjats i sådan utsträckning att de bör finnas med i FoB 80. Kvalitetsundersökningar har dessutom visat att statistik över yrke, som framställts med utgångspunkt i tidigare undersökningar, varit behäftade med relativt stora fel. Utskottet anser därför i likhet med föredraganden att skälen att låta uppgift om yrke ingå i FoB 80 ej är tillräckligt starka för att motivera de jämförelsevis stora kostnader som det här är fråga om. Utskottet avstyrker därför motionen 2363.

dels utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. att riksdagen med bifall till propositionen 1978/79: 128 och med avslag på motionen 1978/79: 2363 antar vid propositionen fogat förslag till lag om allmän folk- och bostadsräkning år 1980.

Norstedts Tryckeri, Stockholm 1979